

10. गणनाकौशलम्

(अध्यापकः छात्राः च वार्ताम् कुर्वन्ति)

अध्यापकः – प्रिय-छात्राः। आगच्छत। अत्र अनेकानि वस्तूनि सन्ति।
पश्यन्तु।

छात्राः – आचार्यवर्य, एतानि अतीव सुन्दराणि सन्ति।

अध्यापकः – वत्साः, गणनाकौशलं पश्यत। दर्शयामि।

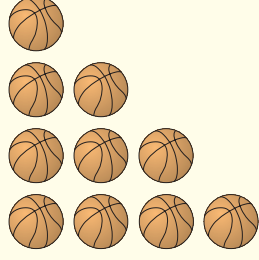
छात्राः – आम् आर्य, दर्शयतु।

संस्कृतभाषायां गणना कथं कर्तव्या?

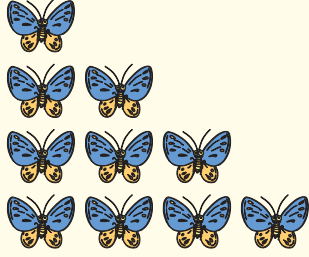
अध्यापकः – समीचीनः प्रश्नः। अधुना कथयामि।

शब्दसूचीं पश्यत। एतानि चित्राणि अपि पश्यत।
गणयित्वा कथयत।

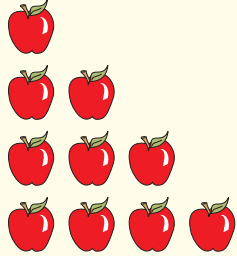
(संख्यावाची शब्दसूची)

एकः कन्दुकः
द्वौ कन्दुकौ
त्रयः कन्दुकाः
चत्वारः कन्दुकाः

एकाः तितलिका
द्वे तितलिके
तिस्रः तितलिकाः
चतस्रः तितलिकाः

एकं सेवफलम्
द्वे सेवफले
त्रीणि सेवफलानि
चत्वारि सेवफलानि

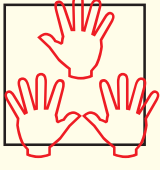
(छात्राः गणयन्ति)

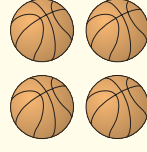
..... अश्वः
..... हस्ताः

..... हस्तौ
..... कन्दुकाः

..... माला

..... कन्ये

..... तितलिका

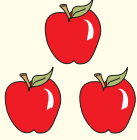
..... तितलिके

..... फलम्

..... फले

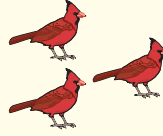
..... फलानि

..... पर्णानि

..... अङ्गुलयः

..... पक्षिणः

..... मयूरः

..... वानराः

..... काकः

..... कुमाराः

अनुशीलनम्

1. चित्रं दृष्ट्वा रिक्तस्थानानि पूरयत।

..... बालकः

बालकः किं करोति?

.....

बालकः

..... बालकौ स्तः

बालकौ किं कुरुतः?

.....

बालकौ

चित्रे कति बालकाः सन्ति?

ते किं कुर्वन्ति?

.....

.....

अत्र कति जनाः सन्ति?

.....

सूची - धावतः, क्रीडन्ति, धावति

2.

..... छात्रा

छात्रा किं करोति?

.....

छात्रा.....

..... बालिके लिखतः

चित्रे कति बालिकाः सन्ति?

चित्रे बालिकाः सन्ति।

चित्रे कति - बालिकाः सन्ति?

चित्रे बालिकाः सन्ति।

बालिकाः किं कुर्वन्ति?

बालिकाः

सूची - लिखति, क्रीडन्ति लिखतः, लिखन्ति

3. संख्यावाचक-पदैः रिक्तस्थानानि पूरयत।

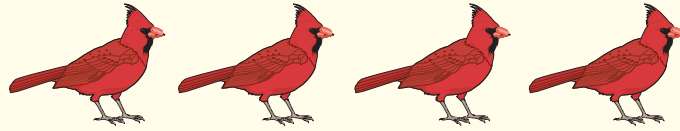
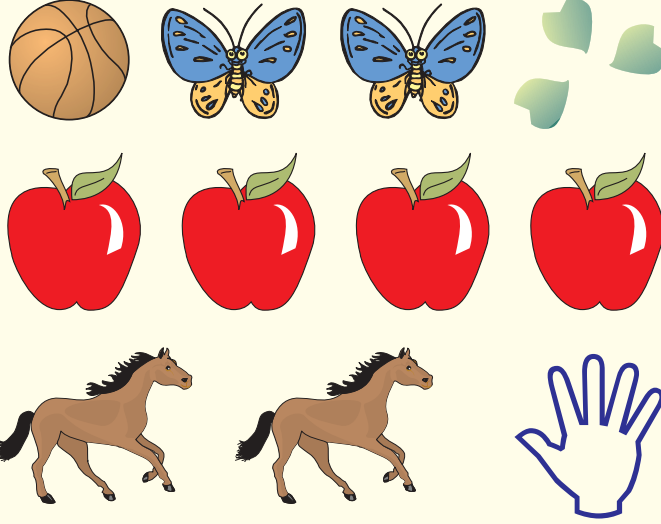
सूची - एका, एकं, द्वौ, द्वे, एकः, द्वे, तिस्रः, त्रीणि,
त्रयः, चत्वारि, चतस्रः, चत्वारः, पञ्च, दश,
सप्त।

- (i) सर्वेषां मस्तकम् अस्ति।
- (ii) सर्वेषां नासिका अस्ति।
- (iii) सर्वेषां मुखम् अस्ति।
- (iv) सर्वेषां कर्णौ स्तः ।
- (v) सर्वेषां चरणौ स्तः ।
- (vi) सर्वेषां नेत्रे स्तः ।
- (vii) पुरुषाः गच्छन्ति।
- (viii) बालिकाः क्रीडन्ति।
- (ix) फलानि पतन्ति।
- (x) गृहाणि अत्र सन्ति।
- (xi) महिलाः नमन्ति।
- (xii) बालिकाः धावन्ति।
- (xiii) बालिके गायतः ।
- (xiv) हस्ते अङ्गुलयः सन्ति।

(xv) सप्ताहे दिनानि सन्ति।

(xvi) हस्तयोः अङ्गुलयः सन्ति।

4. चित्रं दृष्ट्वा गणयित्वा च लिखत।

यथा

(i) एकः कन्दुकः

(ii) -----

(iii) -----

(iv) -----

(v) -----

(vi) -----

(vii) -----

(viii) -----

5. रिक्तस्थानानि पूरयत।

10 ----- कन्दुकाः

1 ----- चन्द्रः

4 ----- पुष्पाणि

2 ----- मयूरौ

5 ----- घण्टाः

3 ----- वीणाः